

אורות ישראל

חג הפורים

ניצוצי אור

מלוקטים מתוך שיעורי
הגאון רבי ישראל בורנשטיין שליט"א

R' Sruly Bornstein - Lakewood Daf Yomi

נושאי פרשת השבוע

תשפ"ו ליקווד

Sponsored by

ליקוטים מובחרים מתוך שיעורי רבי ישראל בורנשטיין שליט"א
שעתיד לצאת לאור

לפרטים ולהנצחות

For dedication • sponsorship opportunities • suggestions
please text **347-714-8900**

מי שרוצה לקבל הקונטרס באימייל, יפנה
oros@lakewooddafyomi.com

and write in the subject line: RSB Weekly

נערך על ידי הרב שאול מ. יעקבזון

© כל הזכויות שמורות ל' HMMH

התוכן:

ה	בהא דאין קורין המגילה בשבת.....
ח	אם נשים מוציאות את האנשים בקריאת המגילה.....
י	אם דריוש היה בנה של אסתר.....
יב	מפני מה בחר המן ביום יג' אדר.....
יד	שני גרגרים מהחתם ספר שכתב ביום הפורים.....

בהא דאין קורין המגילה בשבת

איתא בגמרא מגילה (דף ד' ע"ב) מגילה בשבת לא קרינן מאי טעמא אמר רבה הכל חייבין בקריאת מגילה ואין הכל בקיאים במקרא מגילה גזירה שמא יטלנה בידו וילך אצל בקי ללמוד ויעבירנה ארבע אמות ברשות הרבים והיינו טעמא דשופר והיינו טעמא דמגילה והיינו טעמא דלולב. רב יוסף אמר מפני שעניניהם של עניים נשואות במקרא מגילה. מלשון הגמרא נראה כי רבה ורב יוסף נחלקו מאי טעמא אין קורין מגילה בשבת אם מחמת חשש דשמא יעבירונו ד' אמות ברשות הרבים או מפני שעניניהם של עניים נשואות במקרא מגילה ואי אפשר בשבת. וכתבו התוס' (ד"ה ורב יוסף) דעל כרחק צריך לומר דרב יוסף לא פליג אדברי רבה, דהא כלולב ושופר גם לרב יוסף בעינן לטעמא דרבה דשמא יעבירונו. ואם כן קשה מפני מה הוצרך רב יוסף לטעם אחר במגילה אי בלאו הכי אף הוא סבירא ליה דחיישינן שמא יעבירונו. וכתבו התוס' דנפקא מינה במקדש דליכא שבות, ותוקעין בשבת ונוטלין לולב בשבת, ועם כל זה אין קוראין המגילה מחמת הטעם שעניניהם של עניים נשואות למקרא מגילה.

ובפני יהושע כתב דלולי דברי התוס' יש ליישב דסבירא ליה לרב יוסף דהך

חששא דשמא יעבירונו שייכא רק בשופר ולולב ולא במגילה ומפני דכל האי חששא דשמא יעבירונו אינו חשש סתמא דישכח ויעבירונו דמהיכי תיתי לחוש שאדם ייכשל בהוצאה, אלא טעמא איכא דאיהו סבר דכיון דלולב ושופר הוו מוקצה, אלא שהתורה חייבה והלא שיטת רבי אליעזר דשופר ולולב וכל מכשיריהן דוחין שבת, הרי שיטתה שכמו שגוף המצוה הותרה כמו כן הותר הוצאה לצורך המצוה מהאי טעמא דמכשירי מצוה דוחין את השבת. אבל מגילה שאינה מוקצה ואין טעם שלא לקרוא בה כל שבת ויום טוב, אם כן לא יבוא לטעות ולהוציאה כי הוצאה הרי היא מלאכה ואסורה. לכן אמר רב יוסף דבמגילה בעינן לטעמא אחרינא דעניניהם של עניים נשואות למקרא מגילה.

ובדרוש וחידוש (ר"ה דף כט' ע"ב) הקשה רבי עקיבא איגר בשם חכם אחד, דלפי מה שכתבו התוספות בשבת (דף ה' ע"ב) בשם הירושלמי דלבן עזאי דמהלך כעומד דמי לא משכחת מעביר ד' אמות דמחייב אלא בקופץ, דמהאי סוגיא משמע לאו הכי דאם כן לבן עזאי שופר ולולב ידחה שבת דהא כל מה שאינו דוחה שבת מחמת שמא יעבירונו ולבן עזאי מעביר ד' אמות מותר,

ולומר דהחשש היה שמא יקפוץ ויעבירונו ד' אמות אין מסתבר כי קפיצה היא מילתא דלא שכיחא.

ובספר יהודה לקדשו תולדות הגה"ק רבי לייבל איגר זיע"א (ח"א עמ' כט) מובא כי הגרעק"א שאל את נכדו קושיא זו, וענה לו רבי לייבל, דכיון דבדבר מצוה עסקינן שכיחא מאוד שמחביבות המצוה יקפוץ לעשותה, ושפיר חיישינן שמא יקפוץ ויעבירונו ד' אמות ברשות הרבים.

ב. בשו"ת בנין שלמה (ח"ב סימן סו) הביא מה שכתב מו"ה מרדכי הלוי עפשטיין זצוק"ל ליישב קושיית התוס', על פי דברי התוספות יו"ט (מגילה פ"א מ"א) שהקשה היאך קורין בתורה בשבת ולא חיישינן שמא יעבירה ד' אמות ברשות הרבים כמו גבי מגילה. עיי"ש מה שתיריך. ובתוספות חדשים תריך דשאני קריאת התורה שהיא חובת ציבור ואינה חובת יחיד ולכך לא חיישינן שיעבירנה ארבע אמות מפני דרבים מדכרי אהדדי. על פי זה יש ליישב דהא דרב יוסף הוצרך לטעמא אחרינא דעיניהם של עניים נשואות למקרא מגילה ולא אמר משום גזירה דשמא יעבירנה דשמא רב יוסף סבירא ליה כרב אסי (מגילה דף ה' ע"א) דמגילה מצותה בעשרה דוקא, וכיון שכן הרי זה כקריאת התורה דכיון שקריאתה בציבור לא חיישינן משום דרבים מדכרי אהדדי. ורבה דסבירא ליה

דחיישינן שמא יעבירונו מפני דסבירא ליה כרב דמגילה מצותה ביחיד, ולכך שפיר יש לחוש שמא יעבירונו. וכתב על זה הבנין שלמה והנני קורא על מעכ"ת נ"י שפתים ישק משיב דברים נכוחים.

והביא שם דכמדומה שבביאור הגר"א גם כן כתב לחלק באופן זה. וכתב הבנין שלמה שהכוונה להא דאיתא במעשה רב (אות קע"ה) שהיו קורין מגילת קהלת ושיר השירים בשבת חול המועד ממגילה כשרה. ובפעולת שכיר שם כתב שחכם אחד הקשה להגר"א אם קריאת מגילות הללו הם חיוב גמור היאך קורין אותן בשבת והרי מגילת אסתר אינה נקראת בשבת דחיישינן שמא יעבירונו, ואמאי לא נחוש הכא בשאר מגילות לשמא יעבירונו. והשיב הגר"א דגזירה דרבה דשמא יעבירונו הוא רק במצוות שהיחיד חייב בהם כשופר ולולב ומגילה, אבל קריאת שאר מגילות אינם חובת יחיד אלא חובת ציבור, ואם אין מנין עשרה אין חייבים לקרות, ובדבר שאין חיוב על היחיד לא חיישינן שמא יעבירונו משום דרבים מדכרי אהדדי.

הרי לנו גם בדברי הגר"א לחלק בין דבר שהוא חובת ציבור לדבר שהוא חובת יחיד. אלא שבבנין שלמה כתב דאדרבה דברי הגר"א הם סתירה לדברי הגר"פ עפשטיין, דהא מגילה גם לדעת רב אסי, גם היחיד מחויב לקרותה אלא שמצותה בעשרה, פירוש,

דהיחיד מחוייב למצוא עשרה ולקרות המגילה, ובזה ודאי דיש לחוש שמא יעבירונו ורק בשאר מגילות שאין חיוב כלל על היחיד רק כשנמצא עם הציבור הוא דלא חיישינן אבל אם החיוב על היחיד הוא למצוא ציבור ולקרות המגילה יש להוכיח מדברי הגר"א דבזה ודאי ניחוש. עיי"ש.

אם נשים מוציאות את האנשים בקריאת המגילה

הוא היה באותו הנס ולא גרע מנשים. ונפקא מינה אם לא יקרא בעצמו כגון שהוא אילם או שאינו יודע לקרות, האם אשתו תוכל להוציא אותו לכל הפחות בהך חיובא דאף הן היו באותו הנס, דהן אמנם מחמת עיקר חיוב דקריאת מגילה אינה יכולה להוציאו דהוא חייב כעין של תורה, אבל לכל הפחות החיוב דאף הוא היה באותו הנס יוכל לצאת על ידי אשתו. ומסיק שם הטורי אבן דמסתברא דחייב לשמוע ממנה דאיכא דחל עליו גם החיוב מדרבנן כמו נשים.

ובשו"ת בנין שלמה (ח"א סימן נח) כתב לבאר דעת הבה"ג דהנה אמרינן בגמרא (מגילה יד' ע"א) מח' נביאים שנתנבאו לישראל לא פחתו ולא הותירו על מה שכתוב בתורה חוץ ממקרא מגילה. מאי דרוש, אמר רב חייא בר אבין אמר רבי יהושע בן קרחה מה מעבדות לחירות אמרינן שירה, ממוות לחיים לא כל שכן. אי הכי הלל נמי נימא, לפי שאין אומרינן הלל על נס שבחוצה לארץ. רב נחמן אמר קריאתה זו הלילא. היינו דלרב נחמן הא דאין אומרים הלל מפני שקריאת המגילה היא ההלל, ולעולם יש חיוב הלל מקל וחומר, אלא שבקריאת המגילה יוצאים ידי חובת הלל. אם כן נמצא דהלל

התוספות (מגילה דף ד' ע"א ד"ה נשים) הביאו שיטת הבה"ג דאף על פי דנשים חייבות במקרא מגילה שאף הן היו באותו הנס מכל מקום אינן מוציאות את האנשים ידי חובתן. ויש להבין מאי טעמא, הא כיון דמגילה דרבנן גם לאנשים אמאי אין הנשים יכולות להוציא את האנשים כיון דשניהם דרבנן.

ובטורי אבן כתב לבאר דעת הבה"ג דכיון דאסתר ברוח הקודש נאמרה וכתוב והימים האלה נזכרים ונעשים, הרי זה כעין של תורה כיון שקל אחד אמרן מפי אדון כל המעשים ברוך הוא. והיינו דחיוב קריאת המגילה שנלמד מהפסוק במגילת אסתר שנאמרה ברוח הקודש יש לזה תוקף כעין של תורה כיון שאדון כל המעשים ברוך הוא אמרן. אלא שחיוב זה הוא רק באנשים, ומה שחייבו נשים במגילה הוא מפני שאף הן היו באותו הנס, וחיוב זה הוא רק דרבנן, ולכן אין הנשים מוציאות את האנשים דחיובם הוא כעין של תורה.

עוד עיין שם בטורי אבן שנסתפק אם הך חיובא דאף הן היו באותו הנס הוי גם באנשים, פירוש, דכל אדם יהא חייב במגילה משני טעמים. האחד, החיוב לקרות המגילה, והשני מחמת שאף

דפורים הוי דאורייתא דהא ילפינן לה מקל וחומר שהוא אחד מיג' מידות שהתורה נדרשת בהן, ובפרט לשיטת הבה"ג (מצוה קא עד קיט) דקריאת ההלל היא דאורייתא ואחריו דעת הרמב"ן (ספר המצוות שורש א') דהלל הוא הלכה למשה מסיני ואם חיוב הלל דפסח הוא דאורייתא, גם חיוב הלל דפורים הוא מן התורה דהרי ילפינן בקל וחומר מהלל דפסח, אם כן יש לומר דלכך אין הנשים מוציאות את האנשים במקרא מגילה, מפני שאנשים חייבים במגילה מחמת קריאת ההלל שבה, וחיוב זה הוא מדאורייתא. מה שאין כן הנשים שכל חיובן הוא רק במקרא מגילה ולא בהלל וחיוב זה הוא רק מדרבנן ולכן אינן יכולין להוציא את האנשים ידי חובתן.

ובחתם סופר (יו"ד תשו' רלג' ד"ה וכבר הארכתי) כתב כעין הדברים הללו, לפרש מה שמנה הבה"ג נר חנוכה ומקרא מגילה ממנין המצוות דמהאי קל וחומר

דאם מעבדות לחירות ממוות לחיים לא כל שכן, ילפינן דיש חיוב שירה בפה שהוא פרסום וזכר לנס כמו מצות סיפור יציאת מצרים שהוא בפה. ולפי זה איכא חיוב כללי דאורייתא לפרסם הנס מהאי טעמא, אבל המצוות שרבנן תקנו לפרסם הנס כקריאת המגילה ונר חנוכה אינם חיוב דאורייתא אלא שעל ידם מתקיים הדאורייתא של פרסום הנס. ואם עשה זכר לנס באופן אחר יצא ידי חובת הדאורייתא של פרסום הנס, אלא שביטל הדרבנן. וכתב דלפי זה יש לבאר דעת הבה"ג שכתב דנר חנוכה ומקרא מגילה דאורייתא, דהכוונה שיסוד המצוה הוא דאורייתא ובקריאת המגילה ובהדלקת נר חנוכה מתקיים החיוב דאורייתא לפרסם הנס. והן הן הדברים דמשום הכי אין הנשים מוציאות את האנשים ידי חובתן כיון שעיקר החיוב הוא דאורייתא, אמנם קריאה גופה אינה דאורייתא אבל על ידה מתקיימת חיוב דאורייתא דפרסום הנס וכמו שנתבאר.

אם דריוש היה בנה של אסתר

כאשר היתה באמנה איתו (אסתר ב' כ')
איתא בגמרא (מגילה דף יג' ע"ב)

אמר רבה בר לימא שהיתה עומדת מחיקו של אחשורוש וטובלת ויושבת בחיקו של מרדכי. ובתוס' (ד"ה וטובלת) הקשו היאך היתה יושבת בחיקו של מרדכי והלא לא היה שם הבחנת שלשה חדשים (כמבואר בגמרא דאלמנה או גרושה אינם יכולים להינשא עד ג' חדשים בכדי שידעו ממי הוולד) שהרי בכל יום היה אותו רשע מצוי אצלה. ותירצו התוס' ויש לומר שהיתה משמשת במוך. ולא פירשו התוס' עם מי היתה משמשת במוך, עם אחשורוש או עם מרדכי. ובטורי אבן הביא את המדרש (אסתר רבה פרשה ח' אות ג') דדריוש האחרון היה בנה של אסתר, טהור מאמו וטמא מאביו. אם כן על כרחך לא שימשה עם אחשורוש במוך כי היאך נולד דריוש הימנה. ועל כרחך צריך לומר שהיתה משמשת במוך עם מרדכי מחמת הך הלכתא דהבחנה כדי שלא תתעבר הימנו. אבל במהרש"א פירש דהיתה משמשת במוך עם אחשורוש והא שנתעברה הימנו היינו לאחר שנאסרה למרדכי כדכתיב וכאשר אבדתי אבדתי ואז פסקה לשמש במוך וכך נולד דריוש, ודוחק לפרש שהיתה משמשת במוך עם מרדכי דלא התיירו

לשמש במוך אלא לג' נשים, קטנה מעוברת ומניקה, ואסתר לא היתה אחת מהם, ולכן מסתבר דהיתה משמשת במוך עם אחשורוש. ובספר קונטרס אחרון על הטורי אבן הוכיח כמו שפירש הטורי אבן דהיתה משמשת במוך עם מרדכי דלפי דברי המהרש"א דהיתה משמשת במוך עם אחשורוש ודריוש נולד רק אחר שנבעלה ברצון אם כן נמצא דדריוש ציוה לבנות הבית כשהיה בן שתי שנים ומחצה דהא אמרינן בגמרא דאחשורוש מלך ארבע עשרה שנה, ובשנת שנים עשרה שנה הפיל פור, נמצא דדריוש נולד בשנתיים אחרונות למלכותו ואח"כ מלך דריוש. ואיך יתכן כדבר הזה. ועל כרחך כדברי הטורי אבן דהיתה משמשת במוך עם מרדכי.

והנה איתא בגמרא ראש השנה (דף ד' ע"א) גבי דריוש דאמרינן שהחמיץ ונעשה רשע ושקיל וטרי בגמרא מנלן דאחמיץ, רב יוסף ואיתימא רבי יצחק אמר מהכא ויאמר לי המלך והשגל יושבת אצלו, מאי שגל אמר רבה בר לימא משמיה דרב כלבתא. ופירש"י למשכב ובני נח הוזהרו על כך שנאמר והיו לבשר אחד יצאו בהמה חיה ועוף שאינן נעשין בשר אחד שאינן יולדין

מן האדם עכ"ל. מפורש בדברי רש"י דדריוש היה בן נוח. וצריך עיון הרי דריוש נולד מאסתר, וכל שאמו מישראל הרי הוא ישראל, ואמאי נקט רש"י שהוא בן נוח. ומגופא דסוגיא דחזינן דהוי מלך עכו"ם יש לומר דאפילו אם הוא ישראל כיון שמלכותו היה על פרס שהיא מאומות העולם דינו כמלך עכו"ם, אבל לגבי איסור עריות אם היה מישראל לא היה רש"י נצרך לומר דבן נוח אסור על הבהמה.

ומרן הגרי"ש אלישיב זצוק"ל אמר ליישב דהנה הא דעובד כוכבים הבא על בת ישראל הולד כשר, דקיימא לן דהוא ישראל כשר אינו מוסכם לכולי עלמא ורש"י פירש (קדושין דף ס' ע"ב ד"ה הולד כמותה) דהולד כשר היינו שאינו ממזר ואם גיירוהו הוי גר כשר אבל הרי הוא נכרי. אשר לפי זה רש"י לשיטתו שפיר כתב דדריוש היה בן נוח דכל זמן שלא נתגייר הרי הוא גוי, אלא שביכולתו להתגייר אם ירצה שלא כממזר שאין לו טהרה עולמית. ועיין עוד בהגהות רעק"א (יו"ד סימן רסו' סק"ז) דנכרי שהוליד מישראלית יש להחמיר שלא למולו בשבת מהאי טעמא דצריך גרות, ואמנם הולד כשר אך רק אם נתגייר וכמו שנתבאר.

ועל דרך החידוד יש לומר דהנה הך מימרא דאסתר היתה עומדת מחיקו של אחשורוש ויושבת בחיקו של מרדכי קאמר רבה בר לימא. ואמורא זה הוזכר רק בשני מקומות בש"ס (עיין ספר תולדות תנאים ואמוראים ערך רבה בר לימא) האחד הוא כאן, והשני הוא בהך גמרא דראש השנה, דהחמיץ וקאמר מאי שגל אמר רבה בר לימא משמיה דרב כלבתא. אם יש לומר דרש"י הוקשה לו קושיית התוס' היאך היתה עומדת מאצל אחשורוש ויושבת בחיקו של מרדכי והא בעינן הבחנה, ועל כרחך שהיתה משמשת במוך, אלא דעדיין קשה, דעם מרדכי לא היתה משמשת במוך כמו שכתב מהרש"א דרך ג' נשים משמשות במוך, ולומר שהיתה משמשת במוך עם אחשורוש ודריוש נולד רק בסוף מלכותו אין מסתבר כמו שכתב בקונטרס אחרון, לכן סבירא ליה לרש"י דהש"ס שלנו סבירא ליה דדריוש לא נולד מאסתר וזהו דאמר רבה בר לימא דשיגל הויא כלבתא, ופירש"י דבן נוח אסור על הבהמה, ומפני דדריוש אינו ישראל לשיטת רבה בר לימא שאמר שהיתה עומדת מחיקו של אחשורוש ויושבת בחיקו של מרדכי וזה לא יתכן אלא אם היתה משמשת במוך, ואם כן דריוש לא נולד מאסתר.

מפני מה בחר המן ביום יג' אדר

ונשלוח ספרים ביד הרצים אל כל מדינות המלך להשמיד להרוג ולאבד את כל היהודים מנער ועד זקן טף ונשים ביום אחד בשלשה עשר לחודש שנים עשר הוא חודש אדר ושללם לבז (אסתר ג' יג')

והנה בגמרא איתא (מגילה יג' ע"ב) תנא כיון שנפל פור בחודש אדר שמח שמחה גדולה אמר נפל לי פור בירח שמת בו משה ולא היה יודע שבשבעה באדר מת ובשבעה באדר נולד. אבל לא נתבאר מפני מה בחר המן ביום יג' אדר דייקא.

ובספר ערבי נחל (פרשת שמני ד"ה וזה סוד) ביאר פנימיות הענין דהנה איתא בגמרא (פסחים דף ו' ע"א) שואלין ודורשין בהלכות הפסח קודם הפסח שלושים יום רבי שמעון בן גמליאל אומר שתי שבתות. ועיין בית יוסף (או"ח סימן תכט') שביאר דהא דצריך שלשים יום הוא רק בפסח מפני שהלכות מרובות הן עיי"ש. ובפנימיות הענין ביאר הערבי נחל דהנה ידוע מה שכתב בספר חסר לאברהם דביציאת מצרים עמדו ישראל במט' שערי טומאה ואילו היו נשארים עוד רגע קט היו נופלין בשער הג' ושוב לא היה להם תקנה, והקב"ה ברחמיו הוציא אותם מטומאת מצרים והציל

נפשותיהם בבת אחת מכל שערי טומאה. וכמו כן בכל שנה שלשים יום קודם הפסח הקב"ה עושה לישראל משוא פנים ברוב חסדיו ומתחיל להוציא נפשותם מהיכלות הטומאה מעט מעט עד ליל פסח. וזה סוד שואלין ודורשים בהלכות הפסח ל' יום, כי בשלשים יום הללו מתחיל היציאת מצרים לכל אחד ואחד על ידי שמתקן עצמו כל יום מעט, וכאשר ייכנס לפסח יצא לגמרי מכל מט' שערי טומאה.

והנה כתב הב"ח (שם) דהנך שלשים יום מתחילים ביום פורים עצמו ושואלין ודורשין בהלכות הפסח מיום הפורים. (עיין בספר האלף לך שלמה להגאון מוהר"ר שלמה קלוגר זצוק"ל סימן שפד' שנסתפק בשני בני אדם שבאו למרא דאתרא ביום הפורים לשאול שאלותיהם. האחד בהלכות הפורים והשני בהלכות הפסח, למי נזקקין תחילה. מחד גיסא חובת היום הוא פורים, ומאידך הרי שואלין ודורשין קודם הפסח שלשים יום ואם כן הוא גם כן מחובת היום ופסח הוא מן התורה ושמא עדיף מפורים שהוא רק דרבנן וכדמצינו בתרד ומקודש דמקודש עדיף, או דלמא דחובת היום עדיפא. ונשאר בצ"ע)

אם כן נמצא לפי זה שכל אדם ביג' אדר הוא היום שבו נמצא בשפל

מדרגתו בשערי טומאה כל חד לפום דרגתו, כי למחר ביד' אדר כבר מתחיל להיטהר ולהכין עצמו לצאת מכל שערי טומאה. אם כן יש לומר דלכך בחר המן ביום יג' אדר כי ידע סוד זה שביום הזה הוא היום שמצד ישראל זכותם מועטת ומזלם רע וחשב שבכך תצילח מזימתו.

שני גרגרים מהחתם סופר שכתב ביום הפורים

איתא בגמרא (מגילה דף ז' ע"ב) אמר רבא מיחייב אינש לבסומי בפוריא עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי. רבה ורבי זירא עבדו סעודת פורים בהדי הדדי איבסום קם רבה שחטיה לרבי זירא למחר בעי רחמי ואחיי. לשנה אמר ליה ניתי מר ונעביד סעודת פורים בהדי הדדי, אמר ליה לא בכל שעתא ושעתא מתרחיש ניסא.

הר"ן הביא את רבינו אפרים ז"ל שכתב בהגמרא מייתי הך מעשה דרבה דשחטיה לרבי זירא ללמדנו כי לא קיימא לן כרבא דחייב אדם לבסומי בפוריא עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי, דעל ידי זה קרה מעשה זה. אלא דאם כן קשה על הר"ף וכל הפוסקים שהביאו מימרא דרבא להלכה דחייב אינש לבסומי בפוריא.

ובאמת דבט"ז (סימן תרצ"ה סק"ב) ביאר דזהו דעת הרמ"א שכתב ויש אומרים דאין צריך להשתכר כל כך אלא שישתה יותר מלימודו וישן ומתוך שיישן אינו יודע בין ארור המן לברוך מרדכי. וטעמו מהאי קושיא, דאמאי מייתי גמרא מעשה דרבה, ועל כרחך דקא משמע לן שאין צריך להשתכר כל כך.

ובהגהות יד אפרים (שם) כתב ולי הצעיר נתפרש בחזיון לילה דחייב אדם לבסומי בפוריא עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי הוא עד ולא עד בכלל, כיון שעיקר החיוב הוא להיות שרוי בשמחה וחדות ה' מעוזר ויתן תודות והלל לה' על הנס מתוך הרחבת הלב, וממילא שאם ישתכר יותר מדאי תתבלבל דעתו ולא יכיר בתוקף הנס. וצריך לשתות עד גבול זה שעדיין יכיר ביו ארור המן לברוך מרדכי. אבל יותר מזה הוא ביטול כוונת חכמים בחיוב לבסומי. ואתבונן אליו בבוקר וראיתי כי נכון הוא. ולפי זה מיישב הא דמייתי בגמרא הך מעשה דרבה, להוכיח דלא ישתה יותר מידי, כי יכול לבוא לידי סכנה כפי שמצינו במעשה דרבה דשחטיה לרבי זירא.

ובחתם סופר כתב ליישב (או"ח תשו' קפה) דהנה אמרינן בגמרא שבת (דף קנ"ו ע"א) האי מאן דבמאדים יהי גבר אשיד דמא, אמר רב אשי אי אומנא, אי גנבא, אי טבחא, אי מוהלא. אמר רבה אנא במאדים הואי. היינו שמי שנולד במזל מאדים מזלו שופך דמים, ולכן שיהיה שוחט או מוהל או מקיז דם. ורבה אמר שהוא נולד במזל מאדים. וכתב החתם סופר דלפיכך דוקא רבה שנולד במזל זה קם ושחטיה לרב זירא אבל אנן

ורוצה הוא לעשות כל המצות ולהתרחק מן העבירות ויצרו הוא שתקפו. ויש לשאול אם כן, היכי אמרינן בשבת (דף פח' ע"ב) דכיון שכפה עליהם הר כגיגית מכאן מודעא רבה לאורייתא שקיבלו התורה בכפיה, והלא לפי מה שכתב הרמב"ם כל אדם מישראל כשכופין אותו חוזר הוא לרצונו האמיתי לקיים התורה והמצוות, ואם כן הכא נמי נימא דכיון שכפה עליהם הר כגיגית חזרו לרצונם והוי לי מרצון.

וכתב החתם סופר דכל זה הוא רק אחר שקיבלנו התורה, וכולנו היינו בכלל מקבלי התורה, יש לומר דיצרו אנסו, אבל חוזר לרצונו הראשון. אבל קודם קבלת התורה לא שייך לומר כן ולכן הוא מודעה רבה לאורייתא. אשר לפי זה יש לומר דכל מה שכתב הרמב"ם דכל אחד מישראל יש בו הרצון לקיים המצוות הוא רק אחר מעשה דאחשורוש דקיימו וקבלו, והדר קבלוה מרצון, ולכן יש לומר דכל ישראל קבלו מרצון, וגם אם אינו רוצה לקיים מצוה הוא רק מפני שיצרו אנסו, אבל בקרא דלרצונו לפני ה', דמיירי קודם מעשה דאחשורוש, אם כן כל מה שקיבל התורה הוא בכפיה, ואם כן לא שייך לומר דרוצה להביא קרבן גם כשכופין אותו, ולכן הוצרכה הגמרא דניחא ליה ליהוי כפרה, אבל בלאו האי טעמא הרי שאין כאן לרצונו.

שאיננו יודעים למזל שלנו אין לנו לחוש לזה כיון דהיכא דלא שכיחא היזיקא שלוחי מצוה אינם נזוקין ולכן חייב אינש לבסומי בפוריא עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי.

ואגב דבריו של החתם סופר יומא קגרים להביא מה שכתב החתם סופר בתשובה הנ"ל וז"ל אמרתי אעלה בתמר לקיים איגרת הפורים הזאת להעלות איזה גררים אשר עלו במצודת רעיוני בימים הללו יומא דפוריא אינון. דהנה איתא בגמרא (בבא בתרא דף מח' ע"א) דהיינו טעמא דכופין אותו עד שיאמר רוצה אני לגבי קרבן, אף על גב דלגבי מקח וממכר תלויה וזבין אינו מכר, שאני קרבן דניחא ליה דליהוי כפרה. ולגבי גיטין קאמר בגמרא דחובטין אותו ואומרים לו עשה מה שישראל אומרים לך ומהני משום מצוה לשמוע דברי חכמים, והקשה החתם סופר אמאי בקרבן לא קאמר משום מצוה לשמוע דברי תורה, ואמאי צריך לטעמא דכפרה. ותירץ החתם סופר, דהנה הרמב"ם הביא הלכה זה (פ"ב מהלכות גירושין הל"כ) וכתב דהא דהגט כשר כשכופין אותו מפני שכל מה שלא רצה לגרש הוא מפני דיצרו אנסו וכאשר מכין אותו עד שתשש כח יצרו שוב מגרש לרצונו. ולשון הרמב"ם מאחר שהוא רוצה להיות מישראל

